

Світлана КОСТЮК,
студентка Інституту міжнародних
відносин Київського Національного
університету імені Тараса Шевченка

Смертна кара!

pro et contra

Історія людства знала чимало видів покарань. Але найсуворішим завжди була смерть. Примусивши безвинних людей передчасно піти з життя, нерідко у нестерпних муках, злочинці муть і самі дізнатися, що таке страх смерті, очікуючи на ката в тісній камері. Безперечно, таке ставлення є гуманним, адже в цивілізованому суспільстві не практикують тортур над злочинцями, навіть якщо страждань зазнала їхня жертва. Крім того, в очікуванні виконання смертного вироку, засуджені мають можливість покаятися, якої своїм жертвам вони не дали.

Українці – народ релігійний. Претенденти на пост президента доречно й благоговійно цитували Біблію, міркували про Божі заповіді. Тож не можна оминати релігійний аспект цієї проблеми. Постає запитання: а чи засуджує Біблія смертну кару?

Так, Бог підтримує смертну кару, передусім тому, що передбачив її у Своїм Слові. Тож, як на мою думку, було б досить самовпевнено вважати, що ми вигадємо покарання, справедливіше, ніж Він, чи можемо бути милосерднішими за Нього. Ми маємо знати, що Бог наділив володарів владою визначати, коли треба виносити смертну кару (Буття 9:6; Римлянам 13:1-7). Отже, твердження, що Бог у жодному разі

не підтримує смертної кари, аж ніяк не відповідає вченню Біблії. Християни не повинні радіти стосовно прийняття смертної кари, але водночас не повинні виступати проти державного права виносити такі вироки найжорстокішим злочинцям.

Для ілюстрації викладеного наведу цитати з Біблії:

«А коли б хто вдарив кого залізним зряддям, а той помер, він убійник, буде конче забитий той убійник. А якщо вдарив його каменем, що був у руці, що від нього можна померти, і той помер, він убійник, буде конче забитий той убійник. Або вдарив його дерев'яним зряддям, що було в руці, що від нього можна померти, і той помер, він убійник,

буде конче забитий той убійник. Месник за кров він заб'є убійника; як спіткає його, він заб'є його. А якщо пхне його з ненависти, або кине на нього чим навмисне, а той помер, або з ворогування вдарив його своєю рукою, а той помер, буде конче забитий той, хто вдарив, він убійник; месник за кров заб'є убійника, як спіткає його» (Числа 35:16-21).

«А коли хто буде ненавидіти свого ближнього, і буде чатувати на нього, і повстане на нього та й уб'є його, і той помер, і втече він до одного з тих міст, то пошлють старші його міста, і візьмуть його звідти, і дадуть його в руку месника крові, і він помер» (Повторення Закону 19:11-12).

Саме держава взяла на себе функцію виконання покарання за вчинені злочини. Що ж чекає нас у разі незастосування смертної кари? Не думаю, що родичі жертви задовольняться довічним ув'язненням убивці.

Помста – це жадова відплатити за зазнану кривду. За язичницької епохи вона була засобом установлення правопорядку між представниками родів і племен. Князь Володимир Великий за намовлянням ієрархів запровадив смертну кару, але швидко скасував її. Ярослав Мудрий надав кровній помсті характеру державної інституції, апробованої й контрольованої державою. Себто

Про...

«Пологівський маніяк» Сергій Ткач був засуджений за вбивства 73 осіб, переважно дітей. Сам Ткач стверджує, що вбив 103 особи, на підтвердження цього показав «трофеї», зняті з жертв. Вирок: довічне позбавлення волі.

Селянин Руслан Худолій убив 22 людини сам і ще 5 – із напарником: жертв добивали молотком. Вирок – довічне позбавлення волі.

Анатолій Онопрієнко жорстоко вбивав цілі сім'ї, зокрема й немовлят. Загалом – 52 особи. Вирок: довічне позбавлення волі.

«Дніпропетровські маніяки» – двоє студентів – жорстоко вбили 22 особи та зняли знущання на відео. Вирок: довічне позбавлення волі.

Кілька років тому в Росії засудили «бітцєвського маніяка» Пичушкіна, який забив молотком 49 людей. Вирок: довічне позбавлення волі.

Історії

Кровна помста з'явилася ще в додержавницький період – за общинного ладу. Кровна помста реалізувала принцип «око за око». Річ у тому, що вбивство члена общини розглядалося насамперед як завдання збитку общині. А кровна помста була способом відновлення балансу сил. Тому в деяких культурах не обов'язково було карати саме вбивцю, досить «еквівалентного обміну» – наприклад, убивства будь-якого чоловіка, що належить до клану кривдника.

На ранніх стадіях появи державності кровна помста не зникла, але змінився підхід до неї: винищення стало вибірковим. Наприклад, обмежувалося коло ймовірних жертв кровної помсти (приміром, всі чоловіки роду або тільки сини вбивці), обмежувалися місця для здійснення кровної помсти, зменшувалося коло тих, хто міг цю помсту здійснювати. Згодом дійшло до заміни кровної помсти штрафом установленого розміру – це було прописано і в «Салічній правді», і в «Руській правді». Так людське життя набуло грошового еквівалента.

значно обмежив кровну помсту, а його сини скасували її назавжди, бо акт помсти, за «Руською правдою», зводився вже до виконання судового вироку. Для помсти стали потрібні докази злочину через «видоків» і «послухів» та очну ставку їх зі злочинцем, щоб запобігти наклепу, за який карали особливо суворо. Було запроваджено приватноправове відшкодування матеріальних і моральних збитків (головщина, урок) та публічно-правову кару (віра, продаж, поток).

Отже, Україна-Русь відмовилася від кровної помсти і смертної кари, запровадивши державне судівництво і публічну кару ще із середини XI ст.

Нині у світі відомо багато випадків помсти родичів потерпілих і жертв маніяків та злочинців, які творять самосуд, бо вже не довіряють державі та суду.

Коли обговорюють тему смертної кари, то передусім постає питання судової помилки, про що згадують противники смертної кари. З метою уникнення судових помилок пропонують не здійснювати смертної кари одразу після винесення вироку. Деякі прибічники смертної кари в нашій країні за те, щоб цей термін сягав шести місяців із дня проголошення судового вироку про смертну кару. Але, на мою думку, гуманніше діють у США, коли злочинець перебуває у в'язниці протягом 10 років до виконання вироку, щоб запобігти будь-якій помилці.

Чи потрібна нам смертна кара? Таке запитання має поставити собі кожен українець, адже статистика свідчить, що за радянських часів у країні скоювалося близько двох тисяч навмисних убивств. Сьогодні фіксується понад п'ять.

За даними громадської організації «Міжнародна амністія», 80 держав скасували смертну кару на всі види злочинів, 15 держав скасували її за будь-які злочини, крім виняткових випадків

(таких, як військові злочини), у 23 країнах смертну кару законодавством передбачено, але фактично її не застосовують.

Водночас 78 держав і територіальних утворень зберігають і застосовують смертну кару, зокрема, Сполучені Штати Америки, Японія, Китай, Єгипет. Отож ті, хто називають смертну кару середньовічним методом покарання, який застосовується у відсталіх нецивілізованих країнах, лукавлять.

Сьогодні у місцях позбавлення волі перебуває понад 235 тисяч осіб. Злочинність породжена самим суспільством. Україна у ставленні до злочинності йде шляхом найменшого опору, механічно ізолюючи тих, хто не вписався в її закони.

Розпад СРСР та здобуття Україною незалежності сприяли вилученню смертної кари з переліку покарань. Протягом 1991–2000 років в Україні смертна кара існувала «як виняткова міра покарання» у формі розстрілу. Однак останніми роками було накладено мораторій на виконання вироків щодо засуджених до смертної кари. Це покарання встановлювалося за особливо небезпечні злочини проти держави, правосуддя, проти життя, за військові злочини (в умовах воєнного стану чи бойової обстановки).

Рішенням Конституційного Суду від 29 грудня 1999 року визнано, що смертна кара суперечить Конституції.

Кримінальний кодекс 2000 року не передбачає смертної кари. Своєрідною вищою мірою покарання стало довічне позбавлення волі.

Сьогодні держава витрачає на утримання ув'язнених чималі

гроші платників податків. На харчування в'язня виділяють близько 200 гривень на місяць, на комунальні потреби – 100–120. Плюс медичне обслуговування тощо. Торік утримання одного «клієнта» СІЗО коштувало близько 14 тисяч гривень на рік. Хтось заперечить мені: злочинці в тюрмах можуть працювати й приносити користь державі. Але доведено, людина через декілька років ув'язнення (а якщо це 10 років і більше!) втрачає здатність тверезо оцінювати ситуацію, стає «овочем». Злочинці й самі визнають, що смертна кара – «краще», ніж «гниття» за ґратами без жодної перспективи й надії. Також зізнаються, що, безперечно, смертна кара стримувала б від жахливих злочинів. До того ж «рабська» праця не є продуктивною.

Свого часу рішучим прихильником смертної кари був Джордж Буш. Приміром, він пропонував стратити 57-річного Кеннета Бойда.

Ця страта стала тисячною з 1976 року, коли цей захід покарання повернули до американського законодавства.

Україна сліпо наслідує Європу. У Японії, високо розвиненій країні,

яка посідає друге місце у світі за найважливішими економічними показниками, ВВП якої становить понад 14% світового, смертну кару вважають потрібною. Згідно з офіційною статистикою, 80% японців виступають за смертну кару в разі скоєння тяжких злочинів. Нагадаю, страта в Японії здійснюється через повішення.

Так, можливо, випадок із Кеннетом Бойдом і не зробив світ добрішим і гуманнішим, але я точно можу сказати, що наступного разу злочинець замислиться: а чи варта хвилина гніву, шоку чи помсти власного життя?

Звісно, в Україні сьогодні дуже багато актуальних проблем, що потребують нагального розв'язання, а новий уряд передусім має дбати не про запровадження смертної кари, а про подолання причин злочинності – пияцтва, безробіття, наркоманії, невиліковних хвороб, безпритульності, бідності. Ми маємо пам'ятати про це саме зараз, щоб хвилі жахливих злочинів не накрили нашої країни.

Історії

Кеннет Бойд (1948–2005) провів 11 років в очікуванні смертної кари, яку йому було винесено за подвійне вбивство. Він застрелив свою колишню дружину Джулію та її батька Томаса безжалісно й холоднокрівно, і зробив це на очах у двох синів.

